
3 1761 06576299 9

Hvad der taler for Bevarelsen

af

Lehn, Stamhuse og Fideicommisser

i Danmark.

Kjøbenhavn.

I Commission hos C. A. Reitzel.

1870.

Hvad der taler for Bevarellen

af

Lehn, Stamhuse og Fideicommisser

i Danmark.

Kjøbenhavn.

I Commission hos C. A. Reitzel.

1870.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Forinden vi indlade os dybere paa denne Undersøgelse, maae vi forudskikke den Bemærkning, at vi ere fuldkommen enige med dem, som mene, at ingen Stilling eller Stand i Samfundet har Krav paa særlig at bevares af Staten for sin egen Skyld, men kun for saa vidt den middelbart eller umiddelbart tjener Samfundsvellet. Gjør den ikke det, maa den staae eller falde, som den bedst kan. Er den dertil ovenikjøbet skadelig for Samfundsvellet, er Statsmagten berettiget til ikke blot at unddrage den sin Understøttelse, men ogsaa til ligefrem at expropriere den, dog i saa Fald under Jagttagelsen af de almindelige Retsregler. Det er derfor ikke Hensigten med efterfølgende Linier at kræve nogen særlig Beskyttelse for Majoratsbesiddere, uden for saa vidt, at de maa antages at tjene Samfundsvellet, og at deres Fjernelse vil skade det. Der kan fornuftigviis for Tiden ikke være Tale om Oprettelsen af nye Majorater eller Fideicommisgodser, men deraf følger ikke, at man gjør rigtig at afskaffe dem der, hvor de alt findes.

Lige siden 1789 og alt længe før den Tid, kunde man iagttage tvende særskilte Strømninger i den politiske Bevægelse. Den ene af disse tog Retning imod politisk Frihed og Selvbestemmelsesret; den anden imod politisk og, nøiere betragtet, ogsaa imod social Lighed. Medens de, der fulgte

den første, ikke krævede anden eller mere Lighed, end lige Ret til Frihed for alle Borgere, og saaledes lagde det egentlige Eftertryk paa Frihedslivet, der stiller den største Fordring til den Enkeltes Stræben og Anstrengelse og befordrer den kraftigste Bevægelse og Udvikling af Samfundet; fordrede de, der fulgte den anden Strømning, den størst mulige sociale Lighed, og vare endog for dennes Skyld villige til at offre Friheden. Medens hine i deres Kamp for politisk Frihed krævede Selvregjering og, hvad der er det Samme, en virkelig Decentralisation, stræbte disse, rigtignok uden at være sig deres Formaal klart bevidste, henimod en Lighedstilstand, der ufeilbarlig i Tidens Løb maatte føre til Absolutisme og Centralisation. Medens hine krævede Regjering ikke blot for Folket, men af og ved selve Folket, stævnede disse henimod den bureaukratiske Centralisation. Medens med faa Ord hine forlangte Frihed, Frihed fremfor Alt, forlangte disse Lighed, Lighed fremfor Alt. De sidste gik endog saa yderligt, at de, saa vidt det stod til dem, foretrak Lighed i Trældom for Frihed med Ulighed. Til hvilken Yderlighed denne Lighedstragten kan gaae, skjønnes bedst deraf, at der nu gives Arbeiderbefolkninger, som for ramme Alvor fordre af deres Regjering, at den ved Lov skal fastsætte Lighed i Arbeidslønnen, for at ikke den Dygtige og Flittige skal kunne erhverve sig mere end den Udygtige og Dovne.

Denne Lighedstragten med Opoffrelse af Friheden er som bemærket ældre end 1789. Allerede i Midten af forrige Aarhundrede havde Ligheden og Centralisationen sine Talsmænd blandt Tidens oplyste Aander.

„Denne særegne Form af Tyranniet, siger Alexis de Tocqueville i „Det gamle Kongedømme og Revolutionen", som man kalder den demokratiske Despotisme, og hvorom

Middelalderen ikke havde nogen Idee, ere de (Oekonomerne) allerede fortrolige med. Der gives ikke mere noget Hierarchie i Samfundet, ikke mere adskilte Klasser, ikke mere fast Rang; kun et Folk, sammensat af næsten eensartede og aldeles lige stillede Individer, og denne forvirrede Masse, anerkjendt som den eneste lovlige Souverain, men omhyggeligt berøvet alle de Midler, som kunne sætte den istand til at styre eller blot selv vaage over sin Regjering. Over den staaer kun en eneste Mandatarius, som det paahviler at gjøre Alt i sit eget Navn uden at raadspørge den. Til at controlere ham kun en offentlig Mening uden Organer, til at standse ham kun Revolutioner, ikke Love; ifølge Retten en underordnet Agent, i Virkeligheden en Herre."

„Da de (Oekonomerne) i Nærheden af sig endnu ikke finde Noget, som synes overeensstemmende med dette Ideal, søge de det dybt inde i Asien. Jeg overdriver ikke, naar jeg siger, at der ikke findes Een iblandt dem, som ikke et eller andet Sted i sine Skrifter holder en svulstig Lovtale over China. I deres Skrifter er man idetmindste vis paa altid at finde dette; og da China endnu er meget slet kjendt, er der ingen saa forskruet Snak, dette Land betræffende, uden at de jo underholde os dermed. Denne imbecile og barbariske Regjering, som en Haandfuld Europæere kan betvinge, naar det lyster dem, synes dem det meest fuldendte Mønster, som Alverdens Nationer kunne efterligne. Det er for dem, hvad senere England og endelig Amerika bliver for alle Franskmænd. De føle sig rørte og ligesom henrevne ved Synet af et Land, hvis absolute, men for alle Fordomme frie Souverain, eengang om Aaret med egne Hænder bearbeider Jorden, for at hædre de nyttige Konster; hvor alle Embeder erholdes ved literair Concurrence, hvor man

til Religion har en Philosophie og til Aristokrati kun Videnskabsmænd."

„Man troer, at de ødelæggende Theorier, der i vore Dage betegnes som Socialisme, ere af ny Oprindelse; det er en Vildfarelse. Disse Theorier ere de første Oekonomers Samtidige. Medens disse benyttede den almægtige Regjering, de drømte om, til at forandre Samfundets Former, satte de Andre sig i Phantasien i Besiddelse af den samme Magt, for at undergrave dets Grundvold."

„Læs „Naturens Lovbog" af Morelly, og I ville der finde, ved Siden af Oekonomernes Doktriner over Statens Almagt og om dens ubegrændsede Rettigheder, flere af de politiske Theorier, som meest have forfærdet Frankrig i de sidste Tider, og som vi bilde os ind at have seet komme til Verden: Fællesskab i Eiendom, Ret til Arbeide, absolut Lighed, Uniformitet i alle Ting, mechanisk Regelmæssighed i alle Individernes Bevægelser, regelfast Tyranni og Forsvinden af Borgernes Personlighed i sociale Corporationer."

„„Intet i Samfundet skal i Skikkelse af Eiendom tilhøre nogen enkelt Person", siger 1ste Paragraf i denne Lovbog, „Eiendom er afskyelig, og den, som forsøger at gjenindføre den, skal som en rasende Gal og en Fjende af Menneskeheden indespærres for hele Livet." „Enhver Borger skal ernæres, underholdes og beskjæftiges paa Statens Bekostning;" byder 2den Paragraf. „Alle Frembringelser skulle samles i de offentlige Magaziner, for at fordeles mellem Borgerne og tjene til deres Livs Fornødenheder. Byerne skulle bygges efter samme Plan, alle private Bygninger skulle være eens. Ved Femaarsalderen skulle alle Børn tages fra Familierne og opdrages paa Statens Bekostning efter en eensartet Methode." Denne Bog forekommer En som skreven igaar, den er hundrede Aar gammel; den udkom 1755, paa

samme Tid, som Quesnay grundlagde sin Skole; i den Grad stemmer det med Sandheden, at Centralisation og Socialisme ere Frembringelser af den samme Jordbund. De forholde sig til hinanden som den forædlede Frugt til den vilde."

For at gjøre Ligheden med vor Tid endnu mere slaaende; nærede man de samme overspændte Forestillinger om Statens Evne til ved Hjælp af Skoleundervisning at opdrage Folket til gode og sædelige Borgere. Det hedder saaledes i samme Afsnit:

„For ham (Turgot), som for Størstedelen af de Andre, er den bedste politiske Garanti en vis offentlig Undervisning paa Statens Bekostning efter en vis Methode og i en vis Aand. Den Tillid, han nærer til denne Art intellectuel Cuurmethode eller, som een af hans Samtidige udtrykker sig, til „en Opdragelsesmechanisme i Overeensstemmelse med Principerne", er uden Grændse. „Jeg vover at indestaae Deres Majestæt for", siger han i en Memoire, hvori han foreslaaer Kongen en Plan af denne Art, „at Deres Folk efter ti Aars Forløb ikke vil være til at gjenkjende, og at det ved sin Indsigt, sine gode Sæder, sin oplyste Iver for Deres og for Fædrelandets Tjeneste vil staae uendelig over alle andre Folk. Børnene, som nu ere ti Aar gamle, ville da være Mænd, skikkede for Statstjenesten, deres Land hengivne, lydige ligeoverfor Autoriteten, ikke af Frygt, men af Overbeviisning, hjælpsomme overfor Medborgere, vante til at forstaae og agte Retfærdigheden."

Vi skulle nu slutte disse lange Citater med nogle Linier af samme Forfatter i samme Afsnit, der give en sammentrængt Charakteristik af Samfundsidealet.

„De (Franskmændene) havde som Samfundsideal opstillet et Folk uden andet Aristokrati end de offentlige Em-

bedsmænd, en eneste almægtig Administration, Statens Herre, de Enkeltes Beskytter. Da de saa vilde være frie, kunde de slet ikke bekvemme sig til at opgive denne første Opfattelse, men søgte kun at bringe den i Samklang med Frihedsideen."

„De foretoge sig da at sammenblande en ubegrændset administrativ Centralisation og en overmægtig lovgivende Corporation, med Bureaukratiet som Administration og Vælgerne som Regjering. Nationen er som Heelhed i Besiddelse af alle Souverainitetsrettigheder, medens hver enkelt Borger indskrænkes af den strengeste Afhængighed; af hiin forlangte man et frit Folks Erfaring og Dyder, af denne en god Tjeners Egenskaber."

Det er med velberaad Hu, vi have benyttet Alexis de Tocqueville's Ord som Indledning til hvad vi have at sige. Noget Bedre, Noget, der mere træffende rammer mange af vor Tids Vildfarelser, er ikke udtalt. De ere dertil udtalte af en Mand, om hvis loyale Frihedssind og politiske Klarsyn og Redelighed endnu Ingen har udtalt en Tvivl. Han hører til de Faa, hvis Ord og Udtalelser gjælde til alle Tider og for alle Folk.

Naar man med Opmærksomhed læser disse hans Ord, falder det ikke vanskeligt at forstaae, hvorledes Feltraabet „ned med Aristokraterne!" kunde lyde saa høit i samme Øieblik, som man søgte at grundlægge den politiske Frihed, hvis Hovedbetingelse, hvis Garanti er og bliver et aristokratisk Element. Paa samme Tid, som man forlangte constitutionel Frihed og Decentralisation, søgte man efter bedste Evne at tilintetgjøre Aristokratiet, ja ethvert aristokratisk Element, uden hvilket ingen Decentralisation kan tænkes, uden hvilket ikkun en almægtig Centralisation lader sig opstille.

Men hiin Fortid staaer dog over Nutiden i Et, nemlig

Consequens. Det var en Begrebsforvirring, der laa til Grund for den Tids Raab om Frihed; thi det var i Virkeligheden ikkun Ligheden under en almægtig bureaukratisk Centralisation, man attraaede. Feltraabet lød derfor dengang aldrig „ned med Bureaukraterne!" det skyldes vor Tid, der er langt mere i Modsigelse med sig selv. I samme Aandedræt, som den søger at tilintetgjøre Alt, hvad der ligner et Aristokrati, fører det en bitter Krig imod Bureaukratiet. Den efterstræber saaledes hverken politisk Frihed eller politisk social Lighed; i Handlingen efterstræber den i Virkeligheden ikkun Chaos.

Man vil jo vel strax indvende, at det ikke kan siges om Tiden, at den fører en bitter Krig imod Bureaukratiet, fordi den inddrager overflødige Embeder og beskjærer Embedsmændenes Gage. Hertil maa da svares, at det vistnok er ganske i sin Orden, at man inddrager overflødige Embeder, men at man maa være meget varsom med at afknappe Embedsmændenes Gage netop paa en Tid, da man søger at paalægge dem større Pligter og større Ansvar ved at gjøre dem til Ledere og Bærere af det hele offentlige Liv i Landet; thi det gjør man, naar man for Alvor tænker paa at tilintetgjøre alt Spor af aristokratisk Element i Samfundet. Vi tale her ikke om Oppebørselsbetjente og andre Functionærer, hvis hele Ansvar er et Pengeansvar, ihvorvel ogsaa disse i en blot og bar bureaukratisk Stat komme til at spille en vigtig Rolle; vi tale nærmest om Dommere, Præster og høiere administrative Embedsmænd, af hvem der kræves et hovedsagelig moralsk Ansvar. Ikke at tale om, at man tvinger disse Embedsmænd til større Indskrænkninger, end ret Mange af den dannede Middelstand ville finde sig i, saa berøver man dem derved og paa samme Tid en Deel af den ydre Anseelse, de kunde trænge til. At man ikkun

til en vis Grad kan indskrænke Embedsmændenes Gage uden at demoralisere dem, er en gammel Erfaring. Embedsmænd vil man altid kunne faae, det er vist, men alt eftersom man afknapper Gagerne, maa man gaae dybere ned i Samfundslagene for at hente Kræfterne, og tilsidst faaer man Kræfter, som Samfundet slet ikke kan være tjent med. Og dog er det paa den anden Side indlysende, at man til alle disse vigtige Poster helst maatte see at hendrage de ædleste og bedste Kræfter, Folket har i sin Midte. Men dobbelt farligt bliver en slig Afknappelse, naar man tildeels alt har og tildeels tænker paa at tilintetgjøre alle de aristokratiske Elementer i Samfundet. Skal Embedsmanden, som man fra en vis Side synes at tilsigte ved sin Optræden, om ikke i Ord og Tale, være den, som rundt om i Landet optræder som Leder og Raadgiver i de større og mindre Communer, saa maa man nødvendigviis sikkre ham en mere uafhængig Stilling; thi selv uden en saadan Forpligtelse, begynde hans Kaar nu at blive altfor smaa.

Man maa stille sig Sagen klar for Øie. Vil man et kraftigt, levedygtigt, constitutionelt Statsliv og Decentralisation, maa man ogsaa ville dets Betingelse, et aristokratisk Element. Vil man derimod en bureaukratisk Constitution, maa man ogsaa ville en dygtig og uafhængig Embedsstand. Imellem begge ligger kun Chaos, Opløsning og Anarchi. Det maa ikke forstaaes saaledes, at Meningen skulde være den, at en hæderlig og uafhængig Embedsstand kun skulde gjøres fornøden under den bureaukratiske Centralisation; den er under alle Regjeringsformer og til alle Tider en Nødvendighed, men Savnet af Hæderlighed og Uafhængighed vil føles langt dybere der, hvor Embedsstanden er det høieste og vel stundom det eneste styrende og ledende Element, end der, hvor Embedsstandens politiske Betydning opveies af

en sund Decentralisation, der har sit eget raadende og ledende Element i sig selv. I hvilken Grad det kan blive føleligt for Samfundet, at underkjende Sandheden heraf, viser den nordamerikanske Union tydelig nok. For et Aristokrati havde Unionsforfatningen ikke levnet nogen Plads, men paa den anden Side havde den heller ikke sørget for, at Unionens Embedsstand enten ved Indtægter eller Anseelse kunde indtage den Plads, den skulde og burde. Den simple, allernærmeste Følge heraf var, at Samfundets bedre og bedste Kræfter mere og mere trak sig tilbage fra det offentlige Liv, som nu blev en Tumleplads for lidet respektable Middelmaadigheder. Baade i Communernes og Statens Tjeneste blev efterhaanden Uredelighed og Uvidenhed lyst i Kuld og Kjøn, og man blev Vidne til en Bestikkelighed og et Underslæb, hvortil den nyere Historie ikke har seet Magen. For den hæderlige Ærgjerrighed havde man ikke ladet nogen Plads aaben, og Rovbegjærlighed og Vindesyge indtoge den Plads, hiin skulde have beklædt. Men den nordamerikanske Union er ung og besidder i Landet og Forholdene Kræfter, som sætte den istand til at gjennemgaae Criser, der vilde knuse de fleste Folk og Regjeringer.

Hvad det moderne Demokrati vil, hvor det stræver hen, er ikke let at sige; men ligefuldt bliver det sandt, at der kun er stillet Folkene Valget imellem virkelig constitutionel Frihed, det vil sige Selvregjering og Decentralisation, og bureaukratisk Absolutisme med en administrativ Centralisation. Man kan maskere den sidste saa meget man vil — og den maskeres godt, maaskee allerbedst, ved almindelig Valgret og lønnede Repræsentanter —, den er der dog; og der kommer ganske vist ogsaa en Dag, da man vil ansee Masken for overflødig, og saa har man Absolutismen i sin hele Nøgenhed, og dens Endemaal er altid et meer eller mindre

chinesisk Regimente. De, der i et Samfund uden republikanske Dyder kunne troe paa en Forfatning, under hvilken Alle ere lige kloge, lige rige og lige gode, ere Drømmere, som man ikke kan indlade sig med.

Man indvende ikke herimod, at det lille beskedne Lovforslag med Hensyn til Lehn, Majorater og Fideicommisser*) dog ikke er af den Betydning, at det kan give Anledning til slige Betragtninger. Lovforslaget er hverken lidet eller beskedent; thi det er af den Betydning, at det, hvis det bliver Lov, kan og vil blive benyttet som Præcedens til en fuldstændig Løsning af det hele Arvebaand. Den samme Lovgivningsmagt, der har gjort dette første, tilsyneladende lille Skridt, kan i Kraft og i Conseqvens heraf, hvad Dag det skal være, løse Arvebaandet. Idag hedder det: Lehnsbesiddere o. s. v. kunne under Iagttagelsen af disse Former substituere Capital for deres Jordegodser; imorgen hedder det: Lehnsbesiddere o. s. v. skulle under Iagttagelse af disse Former substituere Capital for alt deres Jordegods, og iovermorgen hedder det: var Arvebaand paa Jordegods en Vederstyggelighed, Arvebaand paa Capital er en aabenbar Taabelighed; det skal derfor løses. Det sidste Skridt er ikke en Smule mere eller mindre berettiget end det første. Heller ikke bør man lade sig føre bag Lyset af Lovforslagets tilsyneladende Beskedenhed. Hverken Forslagsstillerne eller Forslagets andre Forsvarere lægge i mindste Maade Dølgsmaal paa, hvad deres Endemaal er. De sige jo næsten saa tydelig, som det kan siges; vi vilde jo helst af med det Hele paa eengang, men da der hertil ikke er Udsigt for Øieblikket, maae vi lade os nøie med denne lille Begyndelse; Kilen er

---

*) Disse Bemærkninger bleve nedskrevne i Begyndelsen af dette Aar og sigte til det private Lovforslag i den antydede Retning.

slaaet fast, naar Tiden kommer, skal den nok blive dreven helt ind.

Heller ikke har det stort paa sig, naar man henviser til den ældre administrative Fremgangsmaade under Absolutismen. Hvad Absolutismen tillod sig, ikke i Henhold til ældre af den selv givne Love, men snarere i Strid med disse og alene i Kraft af sin ubegrændsede Magtfylde, kan og bør aldrig blive Rettesnor for constitutionelle Kamre. Disse maa fornemmelig stræbe at lovgive i Overeensstemmelse med det constitutionelle Princip, som byder at hævde Eiendomsretten og andre lovhjemlede Rettigheder, saa længe disse ikke staae i aabenbar Strid med Almeenvellet.

Men saa har man Grundlovens Løfteparagraf, hvad Lehn og Majorater angaaer. Med al Agtelse for Grundloven, nære vi ingen Beundring for dens Løfteparagrafer. En Lov, hvad enten den er Grundlov eller almindelig borgerlig Lov, bør kun indeholde klare og faste Bestemmelser om, hvad Loven tilsigter udført, og Maaden samt Tiden, hvorpaa den vil have det udført. En Lovparagraf, der befatter sig med Almindeligheder, uden at fastsætte Fremgangsmaade eller Tid, har neppe megen juridisk Gyldighed. Det er et Spørgsmaal, som er holdt Fremtiden aabent, thi Ingen kan affatte gode Love for en ubestemt Fremtid og ukjendte Tidsforhold. Det er et Overgreb, saaledes at ville foregribe en kommende Tids Selvbestemmelsesret. Noget synderligt Tryk kan en slig Løfteparagraf derfor ikke udøve paa en lovgivende Forsamling.

Det blev sagt allerede tidlig under vor Forfatnings Tilblivelse, og er senere tidt nok gjentaget, at Danmark ikke havde Elementerne til et politisk Aristokrati. Naar derved menes, at vi ikke i 1848 vare i Besiddelse af et Aristokrati, der, fuldt udviklet, kunde overtage sin politiske Rolle i det

constitutionelle Statssystem, saa skal Ingen kunne modsige denne Paastand, men dermed er jo i Virkeligheden ikke sagt Andet, end den temmelig bekjendte Sandhed, at et Folk sjælden i sin Midte har Kræfter, som det intet Brug har for. Absolutismen har ikke Brug for et politisk Aristokrati; tvertimod kan den ikke bestaae Side om Side med et saadant; de ere Antagonister, og een af dem maa bukke under, naar den anden skal kunne bestaae. Det havde den danske Absolutisme fuldtvel indseet og handlet derefter. Den havde derimod Brug for en Hofadel for at give Kronen Glands og for i den at have en Støtte imod den ældre danske Adel, som før Absolutismen havde indtaget et politisk Aristokraties Stilling; og det var rimeligviis af Hensyn til denne, at den udstyrede sin nye Adel med en Deel Herligheder, der ikke tilkom den som Hofadel. Kunde den ikke berøve den ældre Adel de paagjældende Herligheder, Kaldsret, Jurisdiction o. s. v., som forstørstedelen endnu betragtedes som Eiendomsrettigheder, vilde den ikke kaste en Skygge paa sin egen Adel ved at nægte den de tilsvarende. Er det en ubestridt Sandhed, at intet Folk i sin Midte har Kræfter, som det slet ikke har Brug for og at saaledes et Folk, der i henved et Par hundrede Aar har været under Absolutismens Herredømme, ikke har eller kan have et i Livets og Erfaringens Skole udviklet politisk Aristokrati, saa er det ligesaa vist og sandt, at et Folk under saadanne Omstændigheder heller ikke kan have eller har de fornødne Kræfter til et lovgivende Repræsentantkammer, til et virkeligt i Erfaringens Skole udviklet Underhuus. Danmark havde ligesaa meget og ligesaa lidt det ene, som det andet; thi Folket havde ikke havt Brug for nogen af Delene i henved 200 Aar. At det i de dannede Klasser besad en Deel Mænd, som besad en vis theoretisk Viden med Hensyn til Politik,

modsiger ikke vor Paastand; thi theoretisk Viden er endnu ikke Erfaring. Paa den anden Side er det ogsaa en ubestridt Sandhed, at de Kræfter, et Folk virkelig har Brug for og vil bruge, dem vil det i Tidens Løb ogsaa vide at forskaffe sig. Havde man i 1848 havt Mod og Sind til af de tilstedeværende Kræfter at danne et Overhuus og til dette at henvise de aristokratiske Elementer, der fandtes i Landet, saa skulde det nok have viist sig, at et saadant Overhuus fuldt saa vel som Folkething eller Underhuus, havde kunnet fylde sin Plads. Alene som store Landeiendomsbesiddere havde de gjennemgaaet en Skole, der gav dem en Kjendskab til Landet og en praktisk Livserfaring paa et større Omraade, end Borger og Bonde i Reglen kunde være i Besiddelse af. Som Stænderdeputerede havde flere af dem gjort sig bemærkede ved Indsigt og Dygtighed. Dengang kunde det være skeet, men ikkun derved, at de egentlige Partiledere selv havde taget Initiativet og anviist Aristokratiet en Plads i det constitutionelle System. Det Modsatte fandt Sted; thi mange af disse Ledere optraadte paa en Maade, som ikke kunde Andet end kaste en Skygge paa Alt, hvad der kom ind under Begrebet Adel og Godseier, og gjorde det saa godt som umuligt for dem at optræde paa den politiske Skueplads med nogen Betydning.

Naar de, som paastode, at Danmark ikke besad Elementerne til et politisk Aristokrati, dermed meente, at Landet ikke besad det fornødne materielle Grundlag for et politisk Aristokrati, saa modsagdes de heri paa den meest slaaende Maade af selve de faktiske Forhold. Om et Land af Danmarks Udstrækning, som talte 19 Grevskaber, 14 Baronier, 47 Stamhuse og Fideicommisser — Pengefideicommisser ikke iberegnede — og mange store private Godser, kunde det sandelig ikke siges, at der fattedes det paa materielt Grund-

lag for et politisk Aristokrati. Sammenligner man disse mange store Lehn og Godser med de øvrige Formuer her i Landet, kommer man vel snarere til det Resultat, at Danmark i saa Henseende besidder et forholdsviis større og rigere materielt Grundlag end noget andet Land, maaskee ikke engang England og Østerrige undtagne. Absolut taget besidde disse Lande naturligviis et langt større og rigere Jordegodsaristokratie end Danmark; men stilles det ligeoverfor de andre Formuer i de paagjældende Lande, bliver Forholdet et ganske andet. Idetmindste i England ere Jorddrotterne stillede ligeoverfor en merkantil og industriel Pengemagt, som vistnok fuldkommen opveier den. Et rigere materielt Grundlag for baade Aristokrati og Gentry besad derfor neppe noget andet Land. Mærkeligere er det vistnok, at man med en slig mægtig Kjendsgjerning for Øie, ikke strax tænkte paa at paalægge disse mange rige Jorddrotter tilsvarende Pligter og anviste dem deres Plads i det constitutionelle System, som ganske vist derved vilde have vundet i Fasthed og Sikkerhed, ikke mindst derved, at man havde undgaaet nogle af de værste og bittreste Partikampe. Hverken i Stat eller i Commune aabnede man dem en Plads, der svarede til deres Formue og sociale Stilling. Vi sige udtrykkelig — Pligt; thi det var nok saa meget en ansvarsfuld Pligt som en Ret, man nægtede dem. De vare og burde være selvskrevne til de ansvarsfuldeste og byrdefuldeste Pligter i Stat og Commune. Men 1848, da Socialismens Aktier stode saa høit og Frihedens saa lavt, var der selv blandt Frihedens sande Venner Ingen, som turde tale et Aristokraties Sag. 1848 fastslog man de Principer, som Grundloven af 1849 skulde føre ud i Livet. Ikke engang i det nye Landsthing har man anviist det den mindste sikkre Plads. Landsthinget, som det nu er sammensat, vil

vel altid i sin Midte tælle en Deel større Landeiendomsbesiddere, men om en eneste Majoratsbesidder faaer Plads i det, er hovedsagelig overladt til Tilfældet. Mange ere af den Mening, at vi slet ikke burde have indladt os paa et Tokammersystem, og der er Meget, som taler for en saadan Anskuelse. Enkeltkammersystemet synes bedre at passe med vore Forhold, og man havde vist i det Hele været bedre tjent med at holde sig til et Enkeltkammer som det, afdøde Prof. Larsen foreslog eller et lignende.

Hvorfor forholdt man sig nu saaledes i dette vigtige Spørgsmaal? Omtrent af de samme Grunde, som man nu fremkommer med Love, der skulle knække denne betydningsfulde Klasse, ved at drage det materielle Underlag bort fra dem. Om een af Grundene, nemlig den, at vi ikke skulde besidde Elementerne til et politisk Aristokrati er der tildeels talt, dog ikke ganske udtømmende.

Der gives jo vel dem, som her i Landet ville frakjende denne Klasse Medborgere den ydre sociale Anseelse og Betydning i Livet, uden hvilken Ingen har Ret til at indtage en fremragende Stilling i Samfundet. De, der kunne tale saaledes, maae have meget taagede Forestillinger om den Anseelse, Formue og Rigdom altid skjenke Besidderen og altid bør skjenke Besidderen. Vi skulle ganske vist ikke — hvad vi desto værre altfor ofte gjøre — som servile Mammonsdyrkere neie og bøie os for den rige Mand, blot fordi han er rig. Men Formuen er en Magt, som vi skulle respektere, al den Stund det er Kilden til Arbeide og mange Menneskers Virksomhed. At nægte Formuens sociale Betydning og Indflydelse er en Barnagtighed. Alene som Besiddere af store Formuer indtage Majoratsbesidderne en meget anseet Stilling, hvorom Enhver, der vil opholde sig lidt i Provindserne, snart kan overtyde sig. Ikke at tale om, at

de som Godsbesiddere blive sete op til af Bondestanden, maae de, blot fordi de i ethvert materielt Spørgsmaal kunne lægge det afgjørende Lod i Vægtskaalen, besidde en tilsvarende Anseelse og Indflydelse. Det er hidtil ikke lykkedes os, at forskaffe Rigsdagsmanden den ydre Anseelse, hvilken han som een af Landets Lovgivere burde nyde. I hans Hjemstavn oversees denne hans betydningsfulde Stilling altfor meget. Nyder han ikke som Borger og Menneske Anseelse og Agtelse i sin Kreds, hans Stilling i Rigsdagen vil ikke lægge et Gran dertil. Men Godseieren og Majoratsbesidderen er en anseet og indflydelsesrig Mand tiltrods for Alt, hvad man har gjort for at berøve ham den. Man vil nu søge at undergrave hans Stilling ved at berøve ham det materielle Grundlag. Lykkes det, vil Samfundet komme til at lide derved. Med Godsbesidderne er man tildeels bleven færdig, det gjælder nu kun om et sidste Slag hvad dem angaaer, og man har tiltænkt Majoratsbesidderne den samme Skjæbne.

Blandt dem, der i sin Tid have stillet og nu fremdeles stille sig fjendske ligeoverfor denne Klasse Borgere, findes der dem, som til Grund for deres Modstand ville frakjende den Fædrelandssind og Frihedsaand og tillægge den absolutistiske Tilbøieligheder. Utrolig som denne Beskyldning maa synes enhver tænkende Mand, har man dog vidst at indplante Troen herpaa hos en Deel af Folket. At en Klasse Borgere, der mere end nogen anden ved personlige Interesser og som Besidder af en forholdsviis stor Deel af den danske Jord, er knyttet til Fædrelandet, skulde være mindre loyal og mindre fædrelandsksindet end det øvrige Folk — det lyder i og for sig saa utroligt, at man nok kan fordre meget gyldige Beviser for en saa haard Beskyldning. Og har man saadanne? Nei. Af den Omstændighed, at mange af disse Mænd have

tilladt sig at nære andre Meninger om visse indenrigske og udenrigske Spørgsmaal, kan man dog ikke uddrage en saadan Slutning. Disse Mænd besidde, som alt bemærket, forholdsviis mere af den danske Jord end deres Medborgere men ere ikke ogsaa mange af disse Mænd ved deres Familienavne og Familietraditioner knyttede til Fædrelandets Historie? Man har villet paastaae om de nulevende danske Adelsslægter, at de i en mærkelig Grad ere blottede for den Glands, som stor og ædel Daad giver Fuldbringerne. De, som komme med den Beskyldning, glemme reent, at den danske Absolutisme ikke just har udmærket sig ved daadkraftig Optræden og derfor heller ikke har kunnet give den enkelte Borger Leilighed til Udmærkelse. Det ligger overhovedet ikke i Absolutismens Væsen at fremme eller begunstige aristokratisk Udmærkelse. Men tager man et berettiget Hensyn til Tidernes Ugunst, maa det dog indrømmes, at der til mange af de Familienavne, som bæres af vore Adelsslægter, knytter sig fortjenstlige Handlinger. Det er saa meget mere paaskjønnelsesværdigt, som Veien til Statstjenestens høiere Pladser kun gik igjennem en lidet tiltalende Contortjeneste og en ligesaa trættende Pagetjeneste. Baade i den civile og militære Statstjeneste have de indtaget fremragende Pladser, som de hæderlig have udfyldt. At beskylde Bærerne af slige Familienavne for Mangel paa Fædrelandssind, er dog en noget rask Færd. Man kunde ligesaa gjerne beskylde danske Digtere og andre danske Forfattere, hvis Berømmelse i Fremtiden er knyttet til Modersmaalet, for Mangel paa Kjærlighed til det danske Sprog.

Naar man har beskyldt de danske Majoratsbesiddere for Mangel paa Frihedssind, saa er denne Beskyldning ligesaa ubegrundet. Et Aristokrati er overhovedet ikke meget tilbøieligt til at elske eller beundre Absolutismen. Det har

altid idetmindste en instinktsmæssig Følelse af, at Aristokrati og Absolutisme i almindelig Forstand ere incommensurable Størrelser. Man har villet begrunde hiin Beskyldning derpaa, at de Familier, som her er Tale om, i 1848 og de nærmest følgende Aar trak sig tilbage fra det offentlige Liv. Kunde man ikke med nok saa megen Ret sige, at det offentlige Liv, for saa vidt det ikke ganske ignorerede dem, skjød dem fra sig med alle Tegn paa Uvillie og Mistillid. Ingen Majoratsbesidder, ingen Godseier kunde i hine Aar træde op paa Valgtribunen uden at blive forhaanet og udhysset, naar han ikke netop hørte til de faa Udvalgte, som toges under Beskyttelse af de politiske Ledere i den demokratiske Leir. Havde han ligefuldt Mod til at møde paa Tribunen som Candidat, saa forlangtes det gjerne af ham, at han forlods skulde forpligte sig til at fremme Selveiendom, om saa skulde være ved Hjælp af en Tvangslov, at han skulde støtte dem, som krævede den ene eller den anden Rettighed. Selv om han optraadte nok saa forsonlig, blev han dog hyppig af Interpellant eller Modcandidat saa overdænget med Haansord, og det under saa stormende Bifald af den forsamlede Mængde, at man ikke kan undre sig over, at ikke ret Mange fulgte hans Exempel. Det var dengang; nu skeer Sligt ikke mere. Ganske vist have Tiderne forandret sig til det Bedre, og vi have kun anført, hvad ovenfor er sagt, for at vise, hvor ubegrundet den Beskyldning, for at have trukket sig tilbage fra det offentlige Liv, er. Men saa overordentlig meget har Tiden ikke forandret sig og lettet denne Klasse Borgere Adgang til Folkethinget. Vi sætte, at der skulde foretages Valg til et nyt Folkething imorgen, vilde da nogen Besidder af Familiegods eller privat Bøndergods have mindste Udsigt til at blive valgt i et ublandet Landdistrikt, dersom han aabent erklærede, at han ikke kunde

stemme for en Tvangslov med Hensyn til Fæsteafløsningen? Det tør dog betvivles. Saa ofte slige Spørgsmaal, der saa nær berørte Godseiernes personlige Interesser, reistes, blev han viist bort med Beskyldningen for Illiberalitet, blot fordi han vilde forsvare, hvad han ansaae for sin personlige Ret. Men har man noget andet Beviis for denne Klasses Mangel paa Frisindethed? At en Deel af dem nærede Mistillid til den nye Tingenes Orden, kan vel ikke nægtes, men en saadan Mistillid forudsætter dog ingenlunde absolut Mangel paa Frisind eller Fædrelandskjærlighed.

Der gives imidlertid dem, som i deres Angreb paa Arvebaandet, idetmindste ikke aabent og lydt fremkomme med disse Beskyldninger, men udelukkende hente deres Grunde fra statsoekonomiske og sociale Betragtninger. De see i Majoratet en forældet og unaturlig Institution, der snarest mulig maa hæves, for at de Eiendomme, som nu ere under dette Baand, ligesom al anden Eiendom, kunne blive Gjenstand for Handel og Omsætning. I denne Indskrænkning see de et stort nationalt Tab, som bør undgaaes. Foreløbig være det os tilladt, at opkaste det Spørgsmaal, om der ikke i den danske Lovgivning findes andre Indskrænkninger, som ere ligesaa stærke og ligesaa unaturlige Indgreb i den frie Benyttelse af Jordeiendomme. Hvad mene de Herrer f. Ex. om det Baand, som hviler paa Bondejorden og som saa vældigt indskrænker Contraktsfriheden og Eiendomsretten, idet det fordres, at enhver Bondegaard, der ikke i tyve Aar har været i Selveie eller i Arvefæstebesiddelse, skal bortfæstes eller bortforpagtes paa 50 Aar, og som forbyder Sammenlægning af Bøndergaarde? Mon det ikke er et langt unaturligere Baand — og det hviler paa Massen af Danmarks Jord — end Arvebaandet? For imidlertid at imødegaae denne statsoekonomiske Indvending,

skulle vi betragte Arvebaandets Betydning og gjennemgaae de mulige Følger af dets Løsning her i Landet.

Majoratsbesidderne udgjøre vore rigeste og største Landeiendomsbesiddere, og som saadanne repræsentere de vel ogsaa de største Formuer i Landet. Disse Formuer besidde tillige den Egenskab, at de, knyttede som de hovedsagelig ere til Jorden, altid ere de meest solide. Al Slags Formue er usikker, ogsaa den som bestaaer i Jordeiendomme; men medens den Capitalformue, som ikke er sikkret ved paa den ene eller anden Maade at være knyttet til Jorden, hurtig og sporløst kan forsvinde, bevarer Jorden altid en vis Værdi, som vel under uheldige Tidsforhold kan synke dybt, men som dog aldrig ganske kan tilintetgjøres. Det solideste Pant er og bliver dog altid Jorden, hvad vel ogsaa anerkjendes af enhver Pengemand. Den Formue, som er anbragt i industrielle Foretagender eller Handel, er udsat for mange farlige Tilfældigheder. Den store Handelsmand, den rige Fabrikant kan i utrolig kort Tid see sig forarmet ved aldeles uforudseelige Begivenheder, og denne Omstændighed gjør hans Stilling sammenlignelsesviis usikker. Selv Capitalisten, som har trukket sig tilbage fra Forretningerne, er ikke sikkret i saa Henseende, og hans Capital er, for saa vidt den ikke er sikkret ved Anbringelse i Jordeiendom, underkastet alle Pengemarkedets Tilfældigheder og Fluctuationer. Han kan vel ophobe sin Capital som Guld og Sølv i sine brandfrie Kjældere, men kun med Tabet af al Forrentning, og selv i denne Skikkelse er den mere udsat for Fjendehaand end Jorden. Men denne Sikkerhed giver Jorden dog kun i det Tilfælde, at den virkelig eies og besiddes af Vedkommende. Er den derimod, hvad nu saa ofte er Tilfældet, utilbørlig beheftet med Gjæld, afgiver den ikke større, knap saa stor Sikkerhed, som saa mange andre Gjenstande. —

Majorater kunne kun i en forholdsviis meget ringe Grad og ikke uden under særlige Betingelser bethynges med Gjæld. Dette giver Majoratsbesidderens Stilling en Sikkerhed, som ikkun faa Stillinger kunne glæde sig ved. Ikke alene ere han og hans Nærmeste sikkrede, saa længe han selv lever; men Besiddelsens Charakter sikkrer hans Descendenter, og Slægten beholder igjennem den Førstefødte alle Stamfaderens Rettigheder.

Baade Formuens Størrelse og dens Sikkerhed gjør Majoratsbesidderne til et særdeles begunstiget Samfundsindivid. Det følger derfor saa at sige af sig selv, at han mere end nogen Anden maa være tilfreds med den Stilling, han indtager i Samfundet. Han veed og føler, at hans materielle Stilling i saa Henseende ikke lader sig forbedre, og at ingen Omvæltning eller Forandring yderligere kan begunstige ham. Hans Plads som Conservativ er ham derfor ogsaa ligefrem anviist. Han er ingenlunde Samfundets eneste conservative Element; Samfundet har mange slige Elementer. Nogle ere det, fordi deres Stilling i Samfundet, ligesom hans, om end i mindre Grad er begunstiget; Andre ere det paa Grund af Alder og Temperament; men ligefuldt bliver Majoratsbesidderne Kjernen i det conservative Element og dettes meest indflydelsesrige Bestanddeel.

Under Absolutismen, især i dennes første Tid, havde særlig Lehnene, men senere ogsaa Majoraterne, en anden Stilling. De skulde tjene Thronen som Modvægt imod det oprindelige Aristokrati. For Samfundet som saadant var det dengang af mindre Betydning. Som conservativt Element er dets Indflydelse af langt større Betydning i en constitutionel Stat, navnlig naar Forfatningen hviler paa et saa bredt demokratisk Grundlag som vor; thi hvor det er Tilfældet, vil Friheds- eller rettere Lighedsbestræbelserne

blive saa stærke, at de vil kunne trænge til en tilsvarende Modvægt, dersom ellers ikke Bevægelsen skal antage en for Samfundet farlig Hastighed.

Det havde, som alt bemærket, efter vore Anskuelser været heldigere, om man strax havde anviist Lehns- og Majoratsbesidderne en fast og sikker Plads i vor constitutionelle Liv; thi Mænd, som i det sociale Liv indtage en saa betydningsfuld og indflydelsesrig Stilling, maa man helst anvise Plads i Lovgivningsmagten, da man ellers let fremkalder altfor skjærende Modsætninger og Modsigelser i Samfundslivet. Det er netop hvad vi nu ere Vidner til. Vi see Mænd, som i deres sociale Kreds intet gjælde og intet kunne gjælde, indtage en mægtig Stilling som Lovgivere, og omvendt see vi Mænd, som i en heel Egn og i en stor Kreds indtage den indflydelsesrigeste sociale Stilling, uden mindste Indflydelse paa Lovgivningsmagten. Disse skjærende Contraster imellem Individernes sociale og politiske Indflydelse virke altid skadeligt, og det er dem, som fremkalde de bittreste Partikampe. I et sundt politisk Liv bør den politiske Indflydelse saa nogenlunde være en Afspeiling af den sociale. Nu søger man at raade Bod herpaa, ved at nivellere Samfundet. Midlet er radikalt, men neppe heldigt.

Det er imidlertid ikke blot som Medlemmer af Landets lovgivende Kamre, at Majoratsbesiddere udøve denne deres conservative Indflydelse. Selv naar der ikke er anviist dem noget fast Sæde i disse, selv hvor de ikkun i ringe Tal ere tilstede i disse, kunne og ville de udøve denne Indflydelse. Det er ikke alene og ikke meest i de lovgivende Kamre, at denne deres Indflydelse gjør sig gjældende. Den Indflydelse, de udøve ved deres sociale Stilling rundt omkring i Provindserne, er maaskee af en langt større Betydning; thi

netop ved deres sociale Indflydelse kunne de udrette Meget, som ligger udenfor Lovgivningsmagtens Omraade.

Denne Majoratsbesidderness Betydning som conservativt Element tør ingenlunde undervurderes; men ogsaa i andre Henseender er deres Tilstedeværelse af stor Betydning. Ikke at tale om, at deres sikkre og uafhængige Stilling gjør dem særdeles skikkede til, ligesom de øvrige større Godseiere, at være Bærere og Støtter af det constitutionelle, decentraliserende Princip, uden hvis Gjennemførelse ingen Selvregjering vel kan tænkes; ikke at tale om, at de i en særegen Grad egne sig til at gaae foran og vise Veien i alle større communale og agronomiske Foretagender, ere Majoratsbesidderne særdeles skikkede til at overtage visse betydningsfulde Stillinger i Statstjenesten, naar de dertil forøvrigt besidde de fornødne Egenskaber; og det er under alle Omstændigheder ønskeligt, at der i Landet findes rige og ansete Familier, hvis Sønner ved Fødsel og Tradition føle sig forpligtede til at tjene Fædrelandet. Selv i rige constitutionelle Lande vil den Løn, Staten kan yde for visse Embeders Varetagelse, ikke være tilstrækkelig til at udstyre Ihændehaverne med den ydre Glands, som disse Stillinger ikke vel kunne undvære. Det er en svær Byrde for de mindre Lande, som ikke see sig istand til at yde høie Lønninger, og det er ikke uden Betydning, at de have Mænd til deres Raadighed, som af deres egen Formue kunne supplere den knappe Løn. Hertil ere Majoratsbesidderne og de store Landeiendomsbesiddere særdeles skikkede. Ligesaa betydningsfuldt er det, at den, som tiltræder en slig Stilling i Indland eller Udland, til denne sin Stilling medbringer et kjendt og anseet Familienavn. Det er kun Mennesker med meget ringe Verdens- og Menneskekundskab, som kunne mene, at stor Formue og anseet Navn ikke skulde udøve

nogen Indflydelse. De væsentlige Egenskaber, Indsigt og Dygtighed, bør naturligviis ikke mangle, men den, der besidder disse, vil i en mærkelig Grad føle sig støttet, naar han tillige er i Besiddelse af en stor Formue og et anseet Familienavn.

I et selvregjerende Land er det af en ganske overordentlig Betydning, at have ret Mange, der besidde Evne og Kald til at leve for Politik, uden derfor at være henviste til at leve af Politik. Politikeren, der er nødt til at benytte Politiken som Levebrød, besidder langtfra den Selvstændighed og Uafhængighed, man kunde ønske, selv om han er besjælet af en redelig Villie. At udvikle dette nøiere, er vel i og for sig overflødigt, dertil er Sagen altfor klar. I vore større Godsbesiddere, men fortrinsviis i vore Lehns- og Majoratsbesiddere have vi Mænd, som, naar de forøvrigt ere besjælede af Lyst og Iver og besidde Dygtighed, nyde en saa uafhængig Stilling, at de uden egentlige Opoffrelser kunne virke som Politikere i Samfundets Tjeneste. Alene i deres Stilling som store Landeiendomsbesiddere have de en særdeles god Forskole, i hvilken de, næsten uden at vide det, gjøre praktisk Bekjendtskab med mange oekonomiske, agronomiske og communale Forhold. Hertil kommer den praktiske Indsigt i Alt, hvad der angaaer Pengevæsen og Pengemarked, som Besidderen af store Landeiendomme altid maa erhverve sig, om han end kun er udstyret med middelmaadig Dygtighed. Han har lettere end de fleste Andre ved at iagttage, hvorledes visse Skatte-, Nærings- og Communallove virke i selve Livet. Den store Godsbesidder kan lettere end de Fleste erhverve sig et praktisk Greb paa Livet. Han lever dertil i større Forhold og er knyttet til mange Mennesker, som hos ham søge Raad og Støtte. Alt dette gjør ham under almindelige Forhold til et solidt Medlem

af en lovgivende Forsamling, selv om han ikke skulde være udstyret med stor dialektisk eller rhetorisk Begavelse. — At vore Lehns- og Majoratsbesiddere samt store Godseiere under Absolutismen vare udelukkede fra al Virksomhed i Samfundets politiske Tjeneste, naar de ikke netop vilde virke som lønnede Embedsmænd, var deres Ulykke ikke deres Forseelse; men af denne deres Udelukkelse fra slig Virksomhed tør Ingen slutte, at de skulde være udygtige eller uvillige hertil. Det gjælder nu kun om at modtage deres opoffrende Virksomhed med Tillid og uden Mistro, den vil ikke udeblive.

Det er et af de store Fortrin ved det constitutionelle Statsliv, at det mere end nogen anden Regjeringsform opmuntrer og ansporer til Virksomhed og Daad. Dette Fortrin besidder det i den Omstændighed, at det, ikke alene uden at tage Skade deraf, men til stor Fordeel for Samfundet, kan see de enkelte Borgere ophobe store Rigdomme. Men dette Fortrin besidder det kun, for saa vidt det anviser den store Formue en passende Virksomhed i Samfundets Tjeneste. I Despotierne og de absolute Monarchier bliver den store Formue altid af en mistænkelig Betydning og Indflydelse. I det offentlige Liv er der ikke indrømmet den nogen passende Virksomhed, og det er derfor ikke til at undre sig over, at dens Hovedopgave let bliver den, at udvikle en meningsløs østerlandsk Pragt og Luxus, som til alle Sider virker slappende og demoraliserende paa Folket. Der er under saadanne Forhold Grund til at prædike imod Rigdommen, der da ikke kan blive andet end en tom Mammonsdyrkelse. Men det røber en høi Grad af Usundhed hos Samfundet, at slig Prædiken imod Rigdom skal ansees for at være fortjenstlig; thi et Folk, der ikke har Kræfter til at bære Rigdommens Byrder og Pligter, har heller ikke Kræf-

ter til at anstrenge sig, til at arbeide i Forhold til sine Evner. Formuerne erhverves let og tabes endnu lettere; hverken deres Erhvervelse eller Adsplittelse er synderlig hæderlig. Man træffer derfor gjerne under Despotierne nogle faa uhyre Formuer og et Folk i Jordhytter og Pjalter. Det er kun ved at anvise Rigdommen et passende Spillerum for en hæderlig Ærgjerrighed, at den bliver, hvad den bør være, en befrugtende Kilde for Samfundet i det Hele. En bedre og ædlere Tumleplads for den Riges Ærgjerrighed, end den politiske Arena, gives der neppe. Lad kun de Rige overbyde hinanden i at arbeide for Almeenvellet, dermed kan Samfundet altid være tjent. Et Folk, der tør sige: „vi ere ikke bange for at have rige Mænd i vor Midte, jo flere desto bedre", besidder langt mere ægte demokratisk Mandsmod, end det, der i feig Misundelse siger: „Formuen demoraliserer os, lader os lægge den øde." Skal Arbeide og Anstrengelse indtage sit Herresæde, maa man ogsaa overlade Rigdommen sit. Det constitutionelle Statsliv, som frygter og forfølger Formuen, misforstaaer sin Opgave, og denne Misforstaaelse vidner om Usundhed.

Vore Majorats- og Lehnsbesiddere ere ogsaa i Besiddelse af en anden Egenskab, som ikke er uden Betydning for det constitutionelle Statsliv. Blandt dem findes ikke saa faa Navne, som med Ære ere knyttede til Danmarks Historie. Mon det for det constitutionelle Statsliv er en ligegyldig Sag, om det i sin Midte har ansete Navne eller ei? En ægte historisk Tradition er mere eller mindre knyttet til berømmelige Familienavne, som atter og atter vende tilbage med fornyet Glands. De absolutistiske Staters Historie er mere eller mindre kun Kongernes Historie. Af og til dukker et Navn op, for ligesaa hurtig at forsvinde. De constitutionelle Staters Historie er tillige de ansete Familiers

Historie. Mon det ikke skulde være denne Familiehistorie, som gjør Englands og tildeels ogsaa Sverrigs Historie til en saa tiltrækkende Læsning? — Medens Absolutismens Væsen er et sig stedse gjentagende Initiativ fra den enevældige Herskers Side, idet han kan bryde af og begynde forfra, naar og hvor han vil, er det constitutionelle Statslivs Historie bygget paa Præcedens og Tradition; men en Tradition, som ikke er knyttet til Familietradition, er gjerne en kold og gold Tradition. — Det er overhovedet een af Tidens store Vildfarelser, at den troer, at den kan faae verdslig Gjerning udført uden at yde tilsvarende verdslig Løn derfor. Hvor man vil nægte den verdslige Ærgjerrighed baade ydre Anseelse og Rigdom, vil den vende sig fra det offentlige Liv. Her som altid gjælder det: giver Gud, hvad Guds er, og Keiseren, hvad Keiserens er. Man maa dog ikke drive Daarskaben saa vidt, at man kan troe at faae denne Verdens Gjerning udført uden denne Verdens rimelige Løn.

Spørger man nu, hvilken Indflydelse en Ophævelse af Arvebaandet vilde faae paa Agerbruget, da lyder Svaret neppe tilfredsstillende. Særlig under vore Lehns- og Majoratsbesiddere trives Forpagtningssystemet godt. De enkelte Lehn og Majorater omfatte som oftest flere store Forpagtergaarde. Undertiden drives een af disse, om end ikke i strengeste Forstand af Besidderen selv, saa dog under hans umiddelbare Tilsyn og Ledelse. De øvrige ere bortforpagtede. Skulde Arvebaandet blive løst, maa man være beredt paa i en nær Fremtid at see disse Complexer af større Gaarde adsplittede. Det Almindelige vil da blive, at disse Gaarde eies enkeltviis; det vil med andre Ord sige, at en Proprietairklasse vil afløse Godseierklassen. Mange vilde vel finde dette Forhold meget ønskeligt, men betragter man Sagen lidt nøiere, vil man dog neppe kunne ønske denne Ombannelse

enten i den ene eller den anden Henseende. Under vor nuværende Fordeling af Jorden, danner Proprietairklassen et særdeles væsentligt Mellemled mellem Godseierklassen og de mindre Landbrugere af Bondestanden. Disse Proprietairgaarde findes af alle mulige Størrelser, idet nogle ere meget store Avlsgaarde, medens andre næsten nærme sig Bondegaarden i Størrelse. Det er altid heldigt, at der i et agerbrugende Land findes denne Mangfoldighed af Landbrug; thi derved kunne de meest forskjellige Fordringer blive tilfredsstillede; den større Dygtighed og den større Capital, saa vel som den ringere Dygtighed og mindre Capital. I Forbindelse med de store Forpagtergaarde danne de fortrinlige Arnesteder for Agerbrugets Udvikling og Fremskridt, og Ingen vil kunne nægte, at der imellem vore Proprietairer findes flere af vore meest intelligente Landmænd. Men vil det forholde sig paa samme Maade, naar vi ikke længere have Lehn, Majorater og store Godser, men ikkun større og mindre Avlsgaarde; en Klasse Landbrugere, hvis mindste Mand eier en Huuslod og hvis største eier en Avlsgaard paa 5—600 Tdr. Land? Det er ikke rimeligt. Det gjælder om al Slags Bedrift, at den vinder i Anseelse, Betydning og Kraftudvikling i samme Grad, som den kan trække de store og største Capitaler til sig. Mindst af alle gjør Agerbruget en Undtagelse, og allermindst i et Land som Danmark, hvor Jorden endnu trænger til saa uendelig Meget, naar den skal naae samme Udvikling, som Jorden i Udlandet. Men ved at fjerne Lehns- og Majoratsbesidderen saa vel som den store Godseier fra vort Landbrug og fra vor Landmandsklasse, berøver man Landliv og Landbrug en saadan Masse Capital og med den ogsaa den Anseelse og Glands, som hidtil har været knyttet til vort Agerbrug, og som det sandelig ikke godt kan undvære. Danmark, som det

nu er og i mange Aar vil vedblive at være, staaer og falder med sit Agerbrug, og ethvert Saar, der rammer det, vil føles af det hele Samfundslegeme. Man kan ikke vente, at Agerbruget vil nyde samme Anseelse og Tiltrækningskraft, naar dets første Mand bliver en Avlsbruger af Middelklassen, som naar det omfatter en talrig Klasse Lehns-, Majorats- og Godsbesiddere. Hvor Godtfolk er, søger Godtfolk hen, det er et gammelt Ord. De Rigeste og Anseteste vilde da ikke saaledes som nu overbyde hinanden for at blive Landeiendomsbesiddere. Høit regnet vil middelstor og lille Formue, middelstor og ringe Dygtighed komme til at herske paa Landet, og Agerbruget og med det Landet i det Hele, vil komme til at lide. Det har viist sig overalt, og vil sandelig ogsaa vise sig her, at hvor man har fjernet de store Formuer fra Landbruget, der vil Jorden blive fordeelt imellem en mindre talrig Middelklasse, middel i Kaar og middel i Dygtighed, og et uhyre Antal ganske smaa Agerbrug med et tilsvarende Landproletariat. Frankrig har vel det samme Antal middelstore Agerbrug og Landeiendomme som England, men af de store Landeiendomsbesiddere, hvoraf England tæller mindst 2000, har det ingen, hvorimod det har 5½ Million Smaaeiendomme, hvoraf England kun har et meget ringe Antal. Men det kan dog neppe siges, at England ikke yder Spillerum for Landmanden, da det har mindst 200000 Forpagtere foruden et ikke ringe Antal baade større og mindre Selveierlandbrugere. I Henhold til Lavergne stod Frankrig paa Henrik den 4des Tid ligesaa høit over England, som England nu staaer over Frankrig i Agerbrug, og det, som væsentligst bidrager hertil, er den Kjendsgjerning, at medens det engelske Agerbrug modtager Capital i Overskud, er den franske Agerbruger altfor ofte en forgjældet Mand. Den store Feil er, at man kjøber større

Eiendomme, end man har Midler til. Det engelske Agerbrugs Hovedfortrin er det, at Agerbruget aldrig savner Capital, fordi Capital i Overmaal strømmer til Jorden. Det er let at forklare sig i et Land, hvor de Rigeste og Største ikke ansee sig for at have naaet Samfundets Toppunkt, før de kunne optræde som Landeiendomsbesiddere; en slig Tiltrækningskraft har den franske Jord ikke, og det er een af Hovedgrundene til, at medens den engelske Jord pr. Acre f. Ex. af Hvede i Gjennemsnit yder 36 Bushels, yder den franske kun 15. Det er almindeligt, at den franske Landbruger slider, for at kunne ende sine Dage som Rentier i Byen, medens den engelske Handelsmand og Fabrikant slider, for at kunne ende sine Dage som Landeiendomsbesidder. At den store Landeiendoms Forsvinden vil udøve en lignende Indflydelse som i Frankrig, er mere end sandsynligt. — Allerede er der her i Landet en kjendelig Tilbøielighed til at kjøbe Landeiendomme, der overstige Kjøberens Evne. At denne Tilbøielighed skulde aftage, naar alle vore store Gaarde bleve Proprietairgaarde, er ikke rimeligt. En Følge heraf vil igjen være maadelig Drift af Jorden, Udstykning og hyppige Eiendomssalg, som Alt vil gaae ud over Jorden.

Kan nu den tilkommende Proprietair, naar han overalt træder istedetfor Godseier og Forpagter, paatage sig begge hine Klassers Forpligtelser? Det maa ligefrem benægtes. Som supplerende Mellemled imellem Godseier og Bonde, indtager han en betydningsfuld Plads i vort Landboliv; men han kan ikke paatage sig Godseierens Forpligtelser enten i politisk, communal, social eller agronomisk Henseende. Som politisk Leder, som det Centrum, hvorom Egnens Mænd kunne samle sig, naar det gjælder at sætte vigtige Sager igjennem, kan og vil Proprietairen ikkun undtagelsesviis kunne udfylde Godseierens Plads, naar denne blot nogen-

kunde er, hvad han bør være. Dertil har han i Reglen hverken Raad eller Tid. De fleste Proprietairer maae som Landbrugere leve udelukkende af og derfor ogsaa for deres Landbrug. I alle Tilfælde vil Proprietairen som saadan savne den Anseelse, som den store Formue giver. Med hans communale Indflydelse og Betydning vil det forholde sig paa samme Maade. Han kan jo ganske vist indtræde i Sogneraadet, og vel ogsaa i Amtsraadet. Han vil heller ikke vel kunne unddrage sig herfor, thi han er jo nu Matadoren i Egnen; men det er ikke den Slags Indflydelse og Betydning vi sigte til. Han er ikke ifølge sin Stilling og sine Kaar forpligtet til at træde til som første Mand ved de store communale Foretagender, der kræve store Opoffrelser af Tid og Penge. Det vilde være ubilligt at fordre af ham, der ligesaa ofte er en ubemidlet Mand som det Modsatte, at han skulde tage Initiativet og give Impulsen, naar det gjælder Spørgsmaal, som kun Pengemanden og den Rige kan give Vægt og Betydning. Udgaaet som han er fra alle mulige Stillinger og Beskjeftigelser, vil Fremtidens Proprietair ligesaa lidt kunne paatage sig at være Egnens toneangivende Mand, naar Talen er om de Fordringer, der kunne stilles til det selskabelige Liv og det sociale Samkvem. Ogsaa hertil udfordres baade uafhængig Formue og en vis Slags Dannelse, som ikke vel kan undværes i Selskabslivet. — Men nu kommer den Side, som de Fleste vel ville lægge meest Vægt paa, nemlig Proprietairens Evne til som Landbruger at udfylde baade Godseierens og Forpagterens Plads. Blandt dem, der ville attraae og opnaae at blive Proprietairer, vil der naturligviis findes Mange, der, i Besiddelse af nogen Formue, men uden noget bestemt Anlæg eller nogen særegen Smag for det egentlige Agerbrug, foretrække en Proprietairs Stilling,

fordi den er saa fiin og gentil. At saadanne skulde kunne udvikle nogen særlig Landmandsdygtighed, endsige erstatte Fagmanden, nemlig Forpagteren, der veed, at hans Existens staaer og falder med hans egen Dygtighed og utrættelige Aarvaagenhed, er dog ikke til at vente. Heller ikke kan det antages, at Proprietairen, der snart er en velstaaende, snart en fattig Mand, altid vil kunne erstatte Forpagteren, naar der er Tale om at give Jorden, hvad der tilkommer den. Veed ikke Forpagteren, at han handler som gal eller uredelig Mand, naar han overtager en Forpagtning, som han ikke har den fornødne Driftskapital til, saa veed idetmindste Eieren det, og han vil i Reglen nok vide at sikkre sig. — Det har overalt været Godseierens Ret saa vel som Pligt, at gaae foran i alle agronomiske Foretagender, der gjøre Fordring paa større Midler. Alle de Opdagelser, der gjøres af Videnskaben, have ikkun videnskabelig Interesse, saa længe de ikke gaae over i Livet. Der skal deres Betydning og Værd godkjendes. At anstille de første Forsøg, er altid forbundet med større eller mindre Pengeudlæg og Risiko, som kun den formuende Mand kan paatage sig. Ofte vise de sig at være uden Betydning for det praktiske Liv. Der fattes Et eller Andet, og den, der har sat Penge i Forsøget, lider et forholdsviis Tab. Som oftest maa der gjøres gjentagne Forsøg, inden det lykkes at bringe en saadan Opdagelse over i det praktiske Livs Anvendelse. Om og hvorvidt en vis Maskine, en vis Racekrydsning, en vis Driftsmethode svarer Regning, lader sig sjelden afgjøre, uden at der er tilstrækkelig Kapital til at anstille de fornødne Forsøg. Det tør jo dog neppe antages, at Avlsbrugere, som de ere fleest, tør indlade sig paa disse kostbare Experimenter; dertil ere i Reglen deres Midler for smaa. Altsaa ogsaa her vil der vise sig et tomt Rum, som der ingen Udsigt er til at faae udfyldt.

Men hertil kommer endnu, at mange af de Hovedgaarde, som nu ere hovedsagelig i Lehns- og Majoratsbesidderens og tildeels i de store Godseieres Hænder, slet ikke egne sig til at drives som Proprietairgaarde, uden at Eieren tillige er i Besiddelse af meget rundelige Midler. Dertil ere Bygningerne med de dertil hørende Have- og Parkanlæg altfor kostbare. De ere bestemte til at afgive Bolig for Familier, som ikke alene drage Indtægter af Hovedgaardsjorden, men tillige af et stort Gods og undertiden desuden af en betydelig Kapitalformue. Mange af disse Bygninger med deres Haver o. s. v., som jo alle ere beregnede paa et herskabeligt Liv, koste i Tilsyn og Vedligeholdelse mere end Hovedgaarden med sit eget Jordtilliggende nogensinde kan ventes at ville indbringe. Nu og da vil en slig Eiendom blive kjøbt af en rig Partikulier, som har Evne til at offre saa Meget for at nyde lidt Landliv et Par Maaneder af Aaret. Men hvor ofte vil det være Tilfældet? Vil det ikke ligesaa ofte blive Tilfældet, at de falde i Hænderne paa en slet og ret Jordbruger, der tager nogle enkelte Værelser og et Stykke af Kjøkkenhaven i Brug og lader Resten forfalde? Vilde det ikke være et nationalt Tab at miste disse stolte Herresæder og disse herlige Haver?

Vi elske vore Skove og ere ikke uden Grund stolte af dem. Nogle af vore smukkeste og største Skove ere i Majoratsbesiddernes Eie, og saa længe de ere det, tør man vel ansee dem for sikkrede imod Ødelæggelse og Tilintetgjørelse. Den, der veed, at al hans Eiendom skal forblive i Slægtens Besiddelse, har heri en særegen Opfordring til at bevare og forskjønne den. Baade for Skovenes egen og for Jagtens Skyld ville Majoratsbesiddere frede med Omhu om deres Skove. Det Samme kan neppe siges om de Skove, som ere i privat Eie, allermindst dersom Skovtvangen op-

hæves. Hertil kommer endnu, at der til en forstmæssig Drift udkræves et vist større Skovareal, som hyppigst findes paa Majoratsbesiddernes Godser. Hvor med en privat Eiendom er forbundet Skov, vil denne tidt friste Eieren over Evne. Mangen en Spekulant vil see sin Fordeel i at omhugge en god Skov. Saa let det er at blive af med en Skov, saa megen Tid, Anstrengelse og Opoffrelse kræver det i Reglen, at opelske en ny. Det er os ikke ubekjendt, at der gives en vis Klasse Oekonomer, som i mange, ja vel i de fleste Tilfælde ville betragte vore Skove, saaledes som de nu findes, som medførende et stort nationalt Tab. Dem ville vi svare med L. de Lavergnes Ord.

I „Frankrigs Agerbrug siden 1789" udtaler denne Forfatter sig saaledes: „Iøvrigt er det heller ikke Tilfældet, at Indsigelsen imod uafhændelig Eiendom skulde være ganske uden Undtagelse. Det er tvertimod en meget heldig Omstændighed, at visse Slags Eiendomme undgaae den private Eiendoms Rørlighed. Dette gjælder ikke blot om Mindesmærker, Billedstøtter, Malerier og Bibliotheker, der i Virkeligheden ere at betragte som betroet Gods i de levende Generationers Værge, men ogsaa om Skovene. De af Geistlighedens Skove, som kjøbtes af Spekulanter, ere forsvundne. Man maa være glad ved de ganske enkelte Tilfælde, i hvilke de ere afløste af godt Eng- og Pløieland; men endnu oftere er det Tilfældet, at der er kommet slet Underskov eller golde Heder i deres Sted. De af dem, som Staten eier, have beholdt større Værd, men de ere til enhver Tid udsatte for, at Raden kommer til dem at forsvinde."

Endnu Et. Til flere af vore Majorater ere knyttede kostbare Samlinger af Malerier, Bøger o. s. v., som det paahviler Besidderne at bevare og forøge. Vil man løse Arvebaandet, ville ogsaa disse Samlinger i Tidens Løb blive splittede. Det er der dog neppe Nogen som kunde ønske. Man maatte vel snarere ønske, at der fandtes flere saadanne rundt om i Provindserne, som i denne Retning ere meget blottede og fattige.

Gaaer det, som man fra en vis Side ønsker, vil Provindsernes hele Physiognomie faae et andet Præg, som neppe vilde være heldigere. Decentralisationen stiller mange Fordringer til Provindserne. De maa selv i deres egen Midte have Mangt og Meget, hvorom Beboerne kunne samle sig. De skulle dog ikke altid og i Alt være nødte til at vende Blikket imod Hovedstaden, naar de ønske at nyde og see Noget, som løfter Sindet op over det daglige Livs Trivialiteter. Ogsaa i selskabelig Henseende spille de store Herresæder en Rolle, som ikke saa let lader sig besætte, naar man faaer sløifet Lehn, Majorater og private Godser. Selskabslivet er een af de mægtigste Factorer i Folkeopdragelsen, og det er derfor af en ganske særegen Betydning, at Landbefolkningen imellem sig har Familier, som uden følelige Opoffrelser kunne føre et smukt og rigt selskabeligt Liv. Virkningen heraf føles fra øverst til nederst paa Landet. Det bidrager Sit til at udbrede Urbanitet, belevne Sæder, Nethed i Optræden og indbyrdes Samkvem, og til at berøve det daglige Liv en vis Formløshed, som saa ofte gjør det daglige Samliv utaaleligt. Hvorfor vil man under Skin af at gjøre Vel imod Land og Folk berøve Provindserne Alt, hvad der bidrager til at gjøre Livet behageligt og smukt. Den Forandring, der er foregaaet i det hele Samfundsliv, navnlig ved Communikationsmidlernes uhyre Forbedring,

har alt taget saa meget fra Provindserne, at det haardt føles. Det er meer eller mindre kommet Hovedstaden til Gode. Kjøbenhavn truer mere og mere med at absorbere hele det høiere Liv i sig. Men skal ikke Decentralisation og Selvregjering blive et tomt Ord, maa man vel vogte sig for at gaae for vidt i denne Retning. Herregaardslivet med sin udstrakte Gjæstfrihed, som samler saa Mange baade fra Hovedstad og Kjøbstad, der her finde Hvile og Adspredelse, kan ikke godt berøves Landet uden at efterlade en vis Tomhed. Mange ville vistnok med Ringeagt trække paa Skuldrene af denne Grund og finde den futil; men de, som gjøre det, ere enten yderst kortsynede, eller meget cyniske i deres Livsopfattelse.

Vi skulle endnu berøre en Indvending, som anføres imod Bibeholdelsen af Lehn og Majorater; ikke fordi vi tillægge den nogen Vægt, tvertimod er den meget intetsigende, men fordi den giver os Anledning til at fremkomme med en væsentlig Modbemærkning. De, som ville skille os af med Lehns- og Majoratsbesiddelserne, anføre som en væsentlig Grund, at disse Besiddelser i Reglen bestyres saa slet, at man alene af dette Hensyn maa see at faae dem omskabte til fri Eiendom. Hvorfra mon man har den Underretning? Det Modsatte er i Reglen Tilfældet. Det er i Besidderens Interesse at de administreres godt, og da Eiendommene ere saa store, at de, uden at trykkes, kunne bære Administrationsomkostningerne, vilde det virkeligt være besynderligt, om de alligevel bestyredes slet. Vi sætte Paastand imod Paastand, og sige med fuld saa megen Føie, at de i Reglen bestyres meget godt. Det er nutildags ingenlunde vanskeligt at faae særdeles dygtige og dannede Mænd til at bestyre disse Eiendomme som Godsforvaltere, Inspektører, Gartnere, Skovridere o. s. v.; men herved komme vi til en

anden Betragtning. Ved nu at løse Arvebaandet paa disse Eiendomme, vilde efterhaanden alle disse Bestillinger nedlægges. Ikke at tale om, at man berøver Middelklassen en stor Mængde særdeles gode Stillinger, berøver man Provindserne et tilsvarende Antal Familier, som, netop fordi de høre Middelklassen til, ville savnes meget paa Landet. Selv Landet i det Hele vil tabe herved. Mange af disse Herregaardshaver ere sande Prydelser for Landet og miste vi dem, vil ikke alene dette Tab i og for sig være føleligt, men selve Gartnerkunsten vil tabe derved; thi uden disse Haver ville vore Kunstgartnere mange Steder blive afløste af Havekarle. Men det, som er det Væsentlige, er den Omstændighed, at Tabet af disse mange Familier af Middelstanden vil bidrage til at gjøre Provindslivet endnu mere monotont og tomt. Vi have ikke Meget at undvære herude. Et Sogns Befolkning bestaaer af Gaardmænd, Huusmænd og Indsiddere, nogle Landsbyhaandværkere, der i Et og Alt høre Bondestanden til, og saa de velsignede Høkere. Er det et Annexsogn har det ikke engang en Præstefamilie i sin Midte. Naar saa hertil kommer et Par Skolelærere, saa har man, hvad der danner Befolkningen paa Landet udenfor Godseier- og Proprietairklassen. Mon en saadan Befolkning, uden at savne det, kan berøves den Middelklasse, som udfordres til Majoraternes, Lehnenes og Godsernes Bestyrelse?

De, som for Tiden føre Slaget imod Arvebaandet paa Lehnene og Majoraterne, give os Haab om at vi kunne faae Lov til at beholde Pengemajoraterne; det er kun Jordeiendommen, man vil have udløst af dette Baand. For Pengemajorater til Fordeel for enkelte Familier taler der uendelig meget Mindre end for Godsmajorater. Det er sagt ikke uden Grund, at en slig Besidder af et Pengemajorat vil blive et saare ulykkeligt Menneske. En Mand af

fornem Fødsel med store arvede Kapitaler er ganske vist ikke heldigt stillet. Hører han ikke til de faa Udkaarede, som ere fødte med et bestemt Kald og et tilsvarende Talent, har han ondt nok ved at skabe sig en Virksomhed, naar denne ikke ligefrem er ham anviist af Forholdene; thi stor nedarvet Formue og fornem Fødsel vil alle Dage være en Snare om Foden. Han er i Besiddelse af en Uafhængighed, som let kan gjøre ham hjemløs; thi en vis Grad af Afhængighed er en Betingelse for at knytte Mennesket til en vis Kreds og en vis Plads. Vil han søge sit Opholdssted i Provindserne? Ja han vil maaskee nu og da kjøbe sig et Herresæde eller en Villa, for der hvert eller hverandet Aar at tilbringe Jagttiden eller en Sommermaaned. Men hvad skulde bevæge ham til at tage stadigt Ophold derude? Vi indsee det ikke. Hovedstaden eller rettere Hovedstæderne ere disse Menneskers sædvanlige Opholdssted. Vil Kjøbenhavn kunne gjøre sig Haab om at beholde ham? Neppe! Der er andre Hovedstæder og andre Climater, som frembyde flere Tillokkelser, end Kjøbenhavn kan rose sig af. Man har imod Godsmajoraterne anført, at flere af dem i Tidens Løb vilde tilfalde fremmede, navnlig tydske Familier, og det skulde da true vor Nationalitet. Heraf have vi neppe Meget at frygte, men derimod er det meget sandsynligt, at de substituerede Pengemajorater ville blive fortærede, idetmindste for en stor Deel, i Udlandet. — Det var et Uheld for det Aristokrati, der skabtes af Absolutismen, at Titelen ikke udelukkende knyttedes til Eiendommen, og Eiendommens Navn til Titelen, saa at begge Dele forbeholdtes Besidderen af Lehnet eller Majoratet. Man vilde da ikke have havt den Mængde Grever uden Grevskab, Baroner uden Baroni, ja ofte uden en Fodsbreds Land og uden en Skilling i Formue. Det var et Uheld for den egentlige, besiddende Adel,

men det var et ligesaa stort Uheld for de Stakler, som hele Livet igjennem skulde slæbe paa et fornemt Navn og en høi Titel, der altfor ofte var en Hindring for Vedkommende til at tage ordentlig fat paa borgerlig Gjerning, og endnu oftere skabte den latterligste Modsigelse imellem den høie Rang og den beskedne Stilling, som Staklerne maatte tage tiltakke med. Det bidrog ligesom det øvrige Rangvæsen til at faae Folk til at jage efter Skinnet istedetfor Virkeligheden og til at udbrede den usalige Fornemhedssyge, som er een af vore store Svagheder. Skulde det imidlertid lykkes at faae Arvebaandet løst, ville vi i Tidens Løb have den Fornøielse at besidde en Masse grevelige og friherrelige Familier uden at der findes et eneste Grevskab eller Baroni. Naa, den, der tager Hesten, vil vel ogsaa finde Udvei til at sætte sig i Besiddelse af Grimen.

Det kan jo ikke feile, at der er dem, som ville stemple alt det, som herom er anført, som ubegrundet. De ville herimod anføre, at Forholdet vil blive det samme, eller omtrent det samme som nu, at Landet for Fremtiden vil beholde omtrent det samme Antal store Eiendomme og det samme Antal rige Landeiendomsbesiddere. Naar Nogle splitte, er der Andre, som samle. Vore Rigmænd ville være hidsige nok paa at kjøbe Landeiendomme; dertil behøver man ikke at opmuntre dem. Det kan imidlertid neppe være deres Mening, som ere saa ivrige for at faae Arvebaandet paa Jordeiendommene løst; thi de vilde neppe være saa ivrige, dersom de antoge, at Forholdet blev det samme som nu. De have ganske sikkert en temmelig klar Forestilling om, at Arvebaandets Løsning vil splitte de paagjældende Eiendoms-complexer, og at det ikke vil falde saa ganske let at samle dem eller lignende igjen. Man veed, hvad man har, men man veed ikke, hvad man faaer, siger et ligesaa gammelt

som sandt Ord. Men veed man end ikke, hvad man faaer, saa kan man dog i mange Tilfælde sige sig selv, hvad man ikke vil faae. Have vi engang splittet de store Landeiendomme og de store Formuer, der ere knyttede til dem, saa ville vi neppe nogensinde faae dem tilbage. Hvorfor ikke? spørger man, quia me vestigia terrent, fordi alle Sporene vise i den modsatte Retning, kan man svare. Dersom Lehnene og Majoraterne vare frie Eiendomscomplexer, erhvervede og samlede af den nulevende Slægt eller dens nærmeste Forfædre, saa kunde man ganske vist roligt see paa deres momentane Adsplittelse; thi den samme Kraft, som havde erhvervet og samlet dem, vilde vel snart erhverve og samle lignende igjen. Men saaledes forholder det sig ikke, Lehn og Majorater ere Fortidens Erhvervelser og Skabninger, sammenholdte ved Lovens Bydende. Det kan have været en falsk Politik, som dikterede deres Oprettelse, men deraf følger ikke, at det er sund Politik at opløse dem og tilintetgjøre dem, naar de engang ere der. De ere der nu og have for saa vidt været til Hinder for Samlingen af frie Eiendomscomplexer der, hvor de alt vare. At de ville splittes, naar Baandet løses, er en nødvendig Følge; thi det byder Arveloven. Saa gunstige end vor Arvelovs Bestemmelser ere med Hensyn til Bevarelsen af de enkelte selvstændige Landbrug, saa tilsteder Arveloven dog ingenlunde, at Eieren af flere saadanne selvstændige Agerbrug giver dem alle til eet Barn, med Forbigaaelse af de andre Børn, med mindre han er rig nok til at give disse tilsvarende Arvelodder i Kapitalformue. Saa ofte en saadan Eiendomsbesidder har flere Børn, vil han, naar han som sagt ikke er en meget rig Mand, være nødt til at give hvert Barn sin Eiendom eller lade det Hele sælge og lade Børnene dele Pengene. Hertil kommer, at der blandt de frie Landeien-

domsbesiddere, som blandt andre Mennesker, ere ligesaa mange ødsle som gode Huusholdere. Hvad Faderen har samlet, vil maaskee Sønnen adsplitte. Selv med de store Kapitalformuer, nogle af vore Lehns- og Majoratsbesiddere som saadanne besidde, vil det dog neppe lykkes ret mange af dem at bevare deres Eiendomme samlede i ret mange Slægtled, neppe ud over andet. Men saa ville nye Kapitalister træde op og samle sammen, hvad de Andre have splittet. Nei saamænd ville de ei. Det er forklarligt, at den Familie, som igjennem flere Slægtled har sat sin Stolthed i at hege og pleie, forbedre og forskjønne en Eiendom, nødigt slipper den. Men hvad skulde bevæge Kapitalisten, som ikke forstaaer sig paa og sætter Priis paa Landbrug, til at kjøbe en heel Deel fremmede Eiendomme, som ikke have anden end simpel Pengeværd for ham. For at kjævles med Forpagtere? Han vil maaskee kjøbe en enkelt Eiendom, helst ingen af de største, for nu og da at spille Herremand, men er han klog, vil han vel ikke befatte sig med Landeiendomme uden som Prioritetshaver. Tiderne kunne jo vel blive saa slette, at det kan være en god Spekulation at opkjøbe Eiendomme; Gud bevare os for slige Tider; men vist er det ogsaa, at hvad Spekulationen saaledes har samlet, vil Spekulationen ligesaa hurtig splitte.

Nogle ville maaskee henvise til Englands Exempel og sige: i England existerer der ikke mere nogen Ret til at oprette Majorater eller Stamhuse; Testators Frihed til at belægge sine Efterladenskaber med Arvebaand strækker sig faktisk ikke ud over et Par Slægtled, og dog har England en uhyre Masse store Godscomplexer. Det er baade sandt og ikke sandt. For det Første har England en talrig Peersklasse, hvis Medlemmer alle ere Majoratsbesiddere. Ingen kan blive optagen i den arvelige Peersklasse

uden at være i Besiddelse af en passende Landeiendom, der som Majorat uadskillelig knyttes til Titlen. Alene en saadan Landadels Tilstedeværelse vil give Landeiendomsbesiddelsen en ubetalelig Værdi. Saa længe der er adelige Majorater, ville Alle hige efter at blive Godsbesiddere. Man kommer derved i godt og fornemt Naboskab. Mon man her i Landet vil være saa hidsig paa at blive Landeiendomsbesidder i det Store, naar man først har faaet de store Godser og navnlig Lehn og Majorater sprængte? Men hertil kommer endnu for Englands Vedkommende den Omstændighed, at Folkets hele Tradition og Tilbøielighed gaaer i en Retning, som næsten er modsat vor Tradition og Tilbøielighed. Det er saaledes en almindelig anerkjendt Retsregel, at en Jordeiendom tilkjendes den ældste Søn, naar Eieren døer intestat. Førstefødselsretten udøver der selv i borgerlige Familier en Magt, som der her ikke er Spor af. Baade ældste Søn og ældste Datter indtage der et Forsæde, som vi ikke kjende noget til. Naar Faderen døer, er den ældste Søn Familiens Hoved, uden hvis Raad og Minde sjelden Noget vedtages i Familier, hvor Forholdet er som det bør være. Er der ingen Sønner, indtager ældste Datter samme Plads. Hun ene har Ret til at lade sig kalde med Familiens Navn, medens hendes Søster aldrig nævnes uden Fornavn. Men der følger naturligviis tilsvarende Forpligtelser med, og disse ere svære nok. Han eller hun maa særlig antage sig yngre Sødskende og efter Evne sørge for deres Anbringelse i Livet o. s. v. o. s. v. Har man Noget, der ligner det i Danmark? Dertil besidder det engelske Folk en særegen Tilbøielighed til at samle og sammenholde det engang Samlede, selv naar det kun kan skee ved Opoffrelse. Man lader sig ikke saa let glide ned ad Samfundets Stige eller berøve sin Kasteret, men kæmper for den til det Yderste,

og hvad Livsplanen i det Hele angaaer, da er Valgsproget: hellere anstrenge sig, end indskrænke sig. Den Egenskab udvikles ikkun under det constitutionelle Frihedsliv, medens Absolutismen med sin faderlige Forsorg og Omsorg slapper og enerverer. Under dens Regimente hedder det altfor ofte: hellere indskrænke sig end anstrenge sig. Særlig hos os har der i de senere Aar viist sig en afgjort Tilbøielighed til at dele og splitte, hvad maaskee hidrører fra, at saa mange sociale Baand pludselig ere løste. Det gaaer ved slige Leiligheder, som naar en Arv udbetaltes umyndige Børn, der ikke ere vante til at have med Penge at gjøre; hver løber med sin Stump af Arven og sætter den hurtig til. Da Laugstvangens Ophævelse skaffede os Næringsfrihed, var der Mange, som frygtede for Kapitalens Tyranni. Alt vilde nu samle sig paa enkelte Hænder, man vilde kun faae store Fabrikker og fattige Arbeidere. De, der nærede denne Frygt, kjendte ikke Land og Folk, ellers vilde de have forudseet, at det, som det ogsaa viste sig, var det Modsatte, man havde at frygte for. Medens vi kun have faaet saare faa større Bedrifter, har den lille Bedrift og den lille Eiendom i en meget betænkelig Grad været Gjenstand for Deling og Sønderlemmelse. Det Samme vil gjentage sig og har tildeels gjentaget sig ved Løsningen af de Baand, som hvile paa Jordeiendommen. Man vil aldeles ikke have Noget at frygte af den store Kapital og af Sammenlægningstilbøieligheden, men særdeles meget af Udstykningstilbøieligheden, og medens Virkningerne af den første meget let lade sig hæve, er der saa godt som intet godt eller lempeligt Middel til at gjenoprette de Tab og den Skade, som en for vidt dreven Udstykning af Eiendom og Bedrift fører med sig. Man kommer da let til en Tilstand, i hvilken man maa

ansee Pest, Hungersnød og masseviis Udvandring som Forsynets barmhjertige Tilskikkelser.

Vort Fædreland besidder mange Velstandskilder og mange Betingelser for en herlig Udvikling, men ikkun faa af dem ere endnu benyttede, som de kunde og burde benyttes, og Danmark kan ingenlunde kaldes et rigt Land. Vi have endnu ikkun faa Kapitalister, og saa godt som ingen af den Slags, som kræves, naar den store og middelstore Eiendom skal træde i Konkurrence med den ganske lille. Skulle de store Eiendomme og Eiendomscomplexer staae sig i denne Kamp, maa man have Kapitalister, som ikke ere bange for at betale de store Eiendomme betydelig over deres Priis, det vil sige, de maa ikke have nødig at see ret nøie paa Forrentningen af deres Penge. England har saadanne Kapitalister i Overflødighed, og det er derfor at den store Eiendom Intet har at frygte af den lille. Aldrig er en stor Eiendom der ledig, før der indfinder sig Lysthavende i Masse og som gjerne tage tiltakke med en Forrentning af et Par Procent, naar de kunne have den Tilfredsstillelse at kalde sig Landeiendomsbesiddere. Den Slags Kapitalister og den Slags Lysthavende have vi saa godt som ingen af, men det er den Slags Kapitalister, som frede om de store Eiendomme og tilføre Jorden uhyre Rigdomme.

Men, sige Nogle, vi behøve ikke disse store Formuer, disse store Eiendomme; jevn Velstand er langt at foretrække. Ganske vist, dersom man havde udfundet den Hemmelighed, som sikkrer et Land jevn Velstand; ved blot at splitte de store Formuer, skeer det sandelig ikke. Mange leve i den Vildfarelse, at en Expropriation af de store Formuer vil bidrage til en jevnere Fordeling af Velstanden, medens netop det Modsatte er Tilfældet; man opnaaer ikkun at formindske Formuens Skala. Den, der før ikkun var en formuende

Mand, bliver nu en rig Mand, den, der var en velstaaende Mand, bliver en formuende Mand og saaledes nedad. Man faaer det samme Antal Klasser, men alle Klasser ere formindskede i Velvære, og istedetfor den faatallige øverste Klasse, man har afskaffet, faaer man gjerne ved Samfundets Fod en talløs Skare, hvis Kaar ingenlunde ere at misunde. De store samlede Formuer ere Samfundets Reservekapitaler, uden hvilke intet civiliseret Samfund ret vel kan bjerge sig. Hvor de store Formuer ikke ere tilstede i det moderne Samfund, der vil den almindelige Velstand staae i Forhold hertil. Vil man nivellere og ved Nivellementet tilstræbe social Lighed, saa kan denne vel opnaaes, men kun som Lighed i Usselhed.

Naar vor Bondestand tager det Opsving, som den maa og bør tage, naar vor Industri udvikler sig o. s. v. o. s. v., saa vil alt dette forandre sig, saa ville Kapitalerne ophobe sig og grundlægge nye, store, langt bedre begrundede Formuer; man kan ikke slutte fra Tilstanden, som den nu er. Saaledes lyde flere Stemmer. Mon det da ikke var bedre at afvente dette Opsving, denne Udvikling? Hic Rhodus, hic salta. Hvad man saa vil sige, nogle Lehns og Majoraters Tilstedeværelse lægger sandelig ingen Hindring iveien for et sligt Opsving, for en slig Udvikling. Endnu har hverken hiint eller denne viist Tegn til, at den magter denne svære Opgave. Vor Tid kan dog ikke mene, at den enten i politisk eller social Betydning har fundet de Vises Sten. Hvorfor da denne aandeløse Jagen efter at gjøre reent Bord paa saa mange store Omraader, hvorfor da ikke overlade Noget til Efterslægtens Skjøn; der er jo ved de fleste af disse Spørgsmaal ingen Fare ved en Smule Opsættelse? Hvorfor denne utæmmelige Lyst til at kaste Broen af bag-

ved sig; thi det maa dog Enhver indsee, at flere af disse Skridt ikke lade sig gjøre om, naar de engang ere gjorte?

I den virkelige Friheds Navn kan det ikke være, at man saaledes stiller sig fjendsk imod de store Godser, imod Lehn og Majorater, som saa væsentlig kunne bidrage til at begrunde en virkelig Decentralisation. Det Regnestykke kan Enhver opsætte uden stor Vanskelighed, at Alt, hvad vi berøve Landet af det aristokratiske Element, som endnu maatte være tilbage, gives Bureaukratiet ihænde. Noget og Nogle maa der dog være, hvorom Folkets store Masse kan samle sig og hvortil det kan støtte sig. Det maa Enhver gjøre sig klart, at i samme Grad, som han undergraver og sløifer det aristokratiske Element, i samme Grad støtter og udvikler han det bureaukratiske Element og arbeider han hen til et Hovedstadsregimente. Derfor bør man ogsaa kunne gjøre Regning paa, at Frihedens sande Venner ville træde til og modarbeide denne nivellerende Tilbøielighed.

Hvorledes man vil kunne see sig istand til at løse Majoratsbaandet, uden Tilsidesættelse af de almindelige Retsregler er vanskeligt at sige, vi indsee det ikke. Ifølge vort Skjøn kan det kun skee ved et Magtsprog. Men hvorom Alting er, man hverken kan eller bør vente nogen Imødekommen fra Lehns- og Majoratsbesidbernes Side. Som Lehns- og Majoratsbesiddere paahviler det dem, at frede og bevare det, der er dem betroet. De kunne ikke uden Pligtforsømmelse i saa Henseende gjøre Indrømmelser. De ere kun livsvarige Brugere og Besiddere af, hvad der tilhører deres Slægt. Familien har Eiendomsretten, de selv ikkun Brugsretten. Hvad de ikke eie, kunne de ikke disponere over.

Vi skulle nu slutte med nogle Ord af Alexis de Tocqueville. I Forordet til „Det gamle Kongedømme og Re-

volutionen", udtaler han sig saaledes: „Igjennem Fremtidens Mørke kan man alt opdage tre Sandheder. Den første er den, at vor Tids Mennesker lade sig drage af en ukjendt Kraft, som man kan haabe at lede og dæmpe, men ikke at beseire, som snart lempelig føier dem, snart voldsomt støder dem fremad til Aristokratiets Ødelæggelse. Den anden er den, at af alle Verdens Samfund ville netop de Samfund, hvor Aristokratiet ikke mere bestaaer og ikke mere kan bestaae, have allervanskeligst ved for en længere Tid at unddrage sig Absolutismen. Den tredie er den, at intetsteds vil Despotismen fremkalde saa ødelæggende Virkninger som netop i disse Samfund, thi mere end nogen anden Regjeringsform begunstiger den Udviklingen af de Laster, som særlig friste disse Samfund, og den driver dem saaledes fremad netop i den Retning, hvortil de ifølge naturlig Tilbøielighed alt heldede."

„Naar Menneskene ikke længer ere knyttede sammen ved noget Stands-, Klasse-, Corporations- eller Familiebaand, ere de altfor tilbøielige til ikkun at beskjæftige sig med deres egne Interesser, altfor meget henviste til ikkun at tænke paa sig selv og til at trække sig tilbage i en snever Selviskhed (Individualisme), i hvilken enhver offentlig Dyd kvæles. Det er saa langt fra, at Despotismen bekæmper denne Tilbøielighed, at den tvertimod gjør den uimodstaaelig; thi den berøver Borgerne al fælles Stræben, al gjensidig Trang, enhver Nødvendighed for indbyrdes Forstaaelse, enhver Leilighed til Samvirken; den indmurer dem, saa at sige, i Privatlivet. De havde forinden Tilbøielighed til at trække sig tilbage, den isolerer dem; de vare forinden gjensidig kolde overfor hinanden, den iisner dem."

„I saadanne Samfund, hvor Intet er fast, føler Enhver sig ansporet af Frygt for at synke eller af Begjær

efter at stige; og da Formuen, paa samme Tid som den er bleven det vigtigste Mærke, der klassificerer og adskiller Menneskene indbyrdes, i disse Samfund faaer en eiendommelig Bevægelighed, idet den uden Standsning gaaer fra Haand til Haand, omskaber Individernes Kaar, hæver eller nedsætter Familierne; findes der saa godt som Ingen, der ikke føler sig nødt til at føre en fortvivlet og uophørlig Kamp for at bevare eller for at erhverve den. Lyst til at berige sig, travl Forretningsiver, Vindesyge, Higen efter Velvære og materielle Nydelser blive da de almindelige Lidenskaber. Disse Lidenskaber udbrede sig snart blandt alle Klasser, trænge sig ind selv i dem, som hidtil have været meest fremmede for dem, og ende med at svække og nedværdige det hele Folk, dersom ellers Intet stiller sig iveien. Det er jo netop Despotismens Væsen at begunstige og udvikle dem. Disse svækkende Lidenskaber komme den til Hjælp; de bortvende og beskjæftige Menneskenes Tanke langt borte fra det offentlige Liv og bringe dem til at skjælve for Revolutionerne. Despotismen alene kan forskaffe dem den Hemmelighedsfuldhed og det Tusmørke, som betager Begjærligheden dens Frygt og tilsteder uhæderlig Vinding med Ligegyldighed for Vanære. Uden Despotismen vare de stærke, med den ere de eneherskende."

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.